

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-85-158>

УДК 321.01 (477)

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА З ДЕОКУПАЦІЇ ТА РЕІНТЕГРАЦІЇ ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ

STATE POLICY ON THE DE-OCCUPATION AND REINTEGRATION OF TEMPORARILY OCCUPIED TERRITORIES

Чеховська Марія Миколаївнадоктор економічних наук, професор,
Національна академія Служби безпеки України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8135-7770>**Лісовська Олена Леонідівна**кандидат економічних наук, доцент,
Національна академія Служби безпеки України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2272-3053>**Chekhovska Mariya, Lisovska Olena**

National Academy of the Security Service of Ukraine

Проаналізовано виклики, що постали перед Україною внаслідок агресії росії. Досліджено суть поняття «державна політика». На основі аналізу значної кількості міжнародних і вітчизняних законодавчих документів та наукових джерел уточнено сучасне розуміння поняття «реінтеграція». Акцентовано увагу на важливості державної політики з деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій (ТОТ). Проаналізовано окремі прогалини в законодавчому полі України у сфері державної політики з деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій та їх мешканців. Запропоновано авторське бачення змісту комплексних заходів зазначеної політики. Визначено функції та принципи формування реінтеграції ТОТ. Виділено групи факторів формування та завдання державної політики з деокупації та реінтеграції ТОТ та їх населення.

Ключові слова: російська агресія, тимчасово окуповані території, державна політика, деокупація, реінтеграція.

The relevance of this study stems from the fact that issues of state policy in the sphere of de-occupation and reintegration currently require special attention, due to objective reasons arising from the challenges posed by russian aggression. The purpose of this article is to conduct a comprehensive research of issues that reveal the content and characteristics of state policy in the sphere of de-occupation and reintegration and, based on this, to develop recommendations regarding its functions, principles, formative factors and objectives. The range of general scientific and specialized methods, including analysis and synthesis, historical, economic-statistical, comparative-descriptive, and others were used in research. The challenges that Ukraine faces as a result of russian aggression, which are related not only to the country's defense and the liberation of temporarily occupied territories, but also to the implementation of measures at the national level aimed at the reintegration of these territories and their inhabitants, were analyzed. A review of the history of the theoretical and methodological foundations of the concept of «public policy» is provided. The key principles of its implementation, as presented in the works of Ukrainian scientists, are examined. Based on an analysis of a significant number of international and Ukrainian legislative documents and scientific sources, the contemporary understanding of the concept of «reintegration» has been clarified. Specific gaps in Ukraine's legislative framework regarding state policy on the de-occupation and reintegration of temporarily occupied territories and their residents are analyzed. The author's vision of the content of comprehensive measures for this policy is proposed. The need to incorporate a gender perspective into the state policy on the de-occupation and reintegration of temporarily occupied territories and their inhabitants is emphasized. The practical significance of the article lies in the fact that its provisions and conclusions can be used as a component of Ukraine's post-war recovery.

Keywords: russian aggression, temporarily occupied territories, state policy, de-occupation, reintegration.

Постановка проблеми. Збройна агресія російської федерації проти України, що розпочалася у лютому 2014 року та набула масштабів навали у лютому 2022 року, поставила перед нашою державою багато викликів, пов'язаних не лише із обороною країни, звільненням тимчасово окупованих територій, а й із здійсненням на загальнодержавному рівні заходів, спрямованих на реінтеграцію зазначених територій та їх мешканців.

Впровадження державної політики з реінтеграції тимчасово окупованих територій та їх мешканців, особливо в контексті економічної складової вказаної політики, актуалізує питання опрацювання змісту комплексних заходів, що формують державну політику з деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій та їх населення, визначення її функцій, принципів, факторів формування та завдань.

На сьогодні практично всі законодавчі норми зі стратегічного бачення розбудови Української держави містять засади державної політики в контексті вирішення того чи іншого питання. Разом з тим, національне законодавство не дає визначення поняттю «державна політика», хоча окреслює її мету, принципи та завдання за конкретними напрямками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематика державної політики ґрунтовно розроблена у дослідженнях іноземних і вітчизняних науковців, однак її окремі аспекти потребують подальшого опрацювання.

З-поміж надбань іноземних вчених виділимо наступні визначення державної політики: «напряму дії або утримання від неї, обрані державними органами для розв'язання певної проблеми або сукупності взаємно пов'язаних проблем» [9, с. 22]; «результат діяльності органу, наділеного державною владою та урядовою легітимністю»; «сукупність практик та норм, що виходять від одного або декількох державних суб'єктів» [30, с. 129; с. 130]; «державна політика – цілеспрямований курс дій, якого дотримується уряд для вирішення певної проблеми, що викликає занепокоєння» [24, с. 3]; «запропонований курс дій особи, групи або уряду в певному середовищі, що створює перешкоди, які політика має подолати та можливості, які політика має використати в прагненні досягти мети» [25, с. 79].

Ґрунтовне наукове опрацювання основ та виявлення особливостей державної політики в Україні розпочалося на початку 2000-х років. Теоретико-методологічне обґрунтування

поняття «державна політика» та ключових засад її впровадження містять праці широкого кола вчених, серед яких В.Д. Бакуменко, Т.М. Брус, О.Л. Валевський, О.П. Дем'янчук, О.І. Кілієвич, В.Є. Романов, О.М. Рудік, В.В. Тертичка та інші.

О.Л. Валевський під державною політикою розуміє «дії органів державної влади з вирішення проблем, які найоптимальніше сприяють реалізації інтересів суспільства» [4, с. 21]. На думку В.Д. Бакуменка та П.І. Надолішнього, державною політикою є «напряму діяльності держави, який би відповідав визначенню та досягненню соціально значущих цілей розвитку суспільства або його окремих сфер» [2, с. 35]. С.Ю. Белявська дійшла висновку, що державна політика є «сукупністю організаційних, правових та економічних заходів, які здійснюються державними органами в усіх сферах суспільного життя та реалізуються у напрямках залежно від стратегічних завдань, поставлених перед державою» [3, с. 14]. Схожої думки дотримується і Ю.В. Палагнюк [10, с. 67].

В економічному енциклопедичному словнику державна політика розуміється як «стратегічно обраний державою курс розвитку, що конкретизується у відповідних програмах, та комплекс заходів щодо їх реалізації» [7, с. 128]. Відповідно до енциклопедичного словника з державного управління, державна політика – це «дії системи органів державної влади згідно з визначеними цілями, напрямками, принципами для розв'язування сукупності взаємопов'язаних проблем у певній сфері суспільної діяльності» [8, с. 144].

Однак, як було зазначено, питання державної політики в сфері деокупації та реінтеграції потребують подальшого опрацювання у контексті викликів, зумовлених російською агресією.

Метою статті є комплексне вивчення питань, що розкривають зміст та особливості державної політики в сфері деокупації та реінтеграції та розробка на основі цього рекомендацій щодо її функцій, принципів, факторів формування та завдань.

До основних завдань статті входять:

- Дослідження суті поняття «державна політика».
- Уточнення сучасного розуміння поняття «реінтеграція».
- Аналіз прогалин в законодавчому полі України у сфері державної політики з деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій та їх мешканців.

– Розробка змісту комплексних заходів зазначеної політики.

– Визначення функцій та принципів формування державної політики реінтеграції ТОТ.

– Виявлення груп факторів формування та завдань державної політики з деокупації та реінтеграції ТОТ та їх населення.

У процесі дослідження було використано низку загальнонаукових та спеціалізованих методів, зокрема аналіз і синтез, історичний, економіко-статистичний, порівняльно-описовий та інші.

Виклад основного матеріалу дослідження. Із початком збройної агресії російської федерації проти нашої країни – анексією Автономної Республіки Крим та тимчасовою окупацією окремих територій Луганської та Донецької областей у 2014 році, – одним із ключових напрямків державної політики України стала сфера державної політики з деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій.

Щодо поняття «реінтеграція» зазначимо, що відповідно до визначення, наданого Міжнародною організацією з міграції, реінтеграція зазвичай розуміється як «багатовимірний процес, який дозволяє особам відновити економічні, соціальні та психосоціальні відносини, необхідні для підтримки життя, засобів до існування та гідності, а також досягнення включення в громадське життя» [26, с. 11].

Агентство ООН у справах біженців у документі «Реінтеграція в період переходу від війни до миру» також надає власний погляд на процес реінтеграції, вживаючи термін «ефективна реінтеграція». У той же час у документі зазначається, що вказаний термін є синонімом поняття «стале повернення» [27, с. 2]. Стійке повернення передбачає ситуацію, коли, в ідеалі, фізична та матеріальна безпека осіб, які повертаються, гарантована, і коли є конструктивні відносини між репатріантами, громадянським суспільством і державою.

У розробленому ООН «Оперативному посібнику із інтегрованих стандартів роззброєння, демобілізації та реінтеграції» зазначається, що реінтеграція – це процес, за допомогою якого колишні учасники бойових дій набувають цивільного статусу та отримують стабільну роботу та дохід. Тобто, під реінтеграцією розуміють соціальний та економічний процес протягом певного часового проміжку, переважно в громадах на місцевому рівні [29, с. 157].

Автори Словника з міграційного права надають наступне визначення поняттю «реін-

теграція» – «повторне долучення людини до групи або процес долучення мігранта, наприклад, до суспільства країни свого походження або постійного місця проживання; може бути культурною, соціальною, економічною» [16, с. 136].

Досліджуючи процес реінтеграції тимчасово окупованих територій України, В.А. Явір під реінтеграцією розуміє консолідаційну ідею, метою якої є об'єднання поліетнічної української нації, незалежно від етнічного походження та місця проживання [23, с. 440]. Посилаючись на дослідження В.А. Явір, науковиця А.О. Цейтліна, не надаючи визначення безпосередньо поняттю «реінтеграція», формулює авторське розуміння державної політики реінтеграції, до якої відносить «не лише комплекс заходів щодо механічного возз'єднання територій, на які повернулася суверенна влада та відновлена територіальна цілісність, а й систему послідовних рішень та дій державної влади щодо налагодження діалогу, адаптації, інтеграції населення окупованих територій та вимушених переселенців у загальнонаціональний простір» [21, с. 56].

Водночас варто зазначити, що на сьогодні відсутнє визначення поняття «реінтеграція» у законодавчому полі України. Так, у Законі України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15 квітня 2014 року № 1207-VII надається визначення лише деокупації [12].

На жаль, не було визначено поняття «реінтеграція» й за результатами Парламентських слухань на тему «Стратегія реінтеграції в Україну тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополь: проблемні питання, шляхи, методи та способи», що відбулися у вересні 2016 року.

У Стратегії інформаційної реінтеграції Донецької та Луганської областей від 26 липня 2018 року № 539-р та Стратегії інформаційної реінтеграції Автономної Республіки Крим та м. Севастополя також не надано визначення поняттю «реінтеграція», хоча детально окреслено напрямки державної політики у сфері інформаційної реінтеграції [17].

У проєкті Закону України «Про засади реінтеграції тимчасово непідконтрольних територій України», розробленому у серпні 2021 року було запропоновано визначення поняття «реінтеграція тимчасово непідконтрольних територій України», а саме – «комплекс заходів державної політики, спрямованих на відновлення сталих соціально-економічних,

культурних та інших зв'язків з громадянами України, що мешкають на непідконтрольних територіях; встановлення стійкого загального ефективного контролю на окремих територіях України, що були тимчасово непідконтрольні Україні, та подолання негативних соціально-економічних наслідків збройного конфлікту, у тому числі адаптація населення реінтегрованих територій до мирного життя, а також забезпечення поновлення всіх законних прав та інтересів громадян України, які були порушені або обмежені в період тимчасової неможливості здійснення органами державної влади України своїх законних повноважень» [13].

У серпні 2021 року було підготовлено проект Закону України «Про засади державної політики перехідного періоду», в якому надавалося визначення поняття «реінтеграція тимчасово окупованих (деокупованих) територій та їх мешканців», а саме, як «комплекс заходів перехідного періоду, що включає правовий захист та відшкодування збитків, завданих внаслідок збройної агресії російської федерації проти України, відновлення сталих економічних, соціальних та культурних зв'язків, адаптацію до мирного життя громадян України, які проживають на тимчасово окупованих (деокупованих) територіях, іноземців та осіб без громадянства, які на законних підставах перебувають на цих територіях» [14].

У контексті даної проблематики, зазначимо, що наукове опрацювання питань деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій та їх мешканців здійснювали: Л.Г. Шемаєва, Ю.В. Касперович та Д.М. Гладких (фінансові інструменти прискорення реінтеграції окупованих територій Донбасу); Б.М. Данилишин та О.Ю. Снігова (економічне відновлення Донецької та Луганської областей); Л.В. Чупрій та С.О. Савчук (перспективи деокупації та реінтеграції Криму); А.О. Цейтліна (державна комунікативна політика реінтеграції тимчасово окупованих територій України); Л.І. Антошкіна, Г.І. Фролова, В.Ф. Столяров, В.В. Столярова, О.В. Шинкарюк (стратегія економічної реінтеграції окремих районів Луганської і Донецької областей); С.П. Іванюта та О.С. Суздаєва (еколого-економічні питання реінтеграції де окупованих та постраждалих від конфлікту територій, зокрема Донбасу); В.А. Явір (реінтеграція тимчасово окупованих територій України, у т.ч. Донбасу); М.Т. Степико (гуманітарна реінтеграція окупованих територій Криму та Донбасу); В.Й. Шульгін та В.Й. Пашинський

(реалізація «деокупаційного законодавства» України); Н.В. Камінська (тенденції законотворчості у сфері деокупації); П.П. Гай-Нижник (стратегія деокупації та реінтеграції Криму); А.М. Дегтеренко (забезпечення прав і свобод громадян України в процесі реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим); А.М. Колосов, Є.О. Снітко та Н.В. Восьмачкина (суспільно-економічні аспекти реінтеграції Донбасу); О.В. Батюк (нормативно-правові засади деокупації Автономної Республіки Крим); Н.К. Шаптала та Н.В. Камінська (державна політика України з питань тимчасово окупованих територій); О.Р. Циганов та А.С. Мацько (реінтеграція тимчасово окупованих територій Донбасу).

Світовий досвід деокупації та реінтеграції опрацьовували Є.О. Горюнова, А.В. Трофименко, Г.О. Палій, К.В. Семчинський, Н.Ф. Ржевська, Р.О. Бортник, Ю.А. Приймакова.

Санкційну політику в контексті деокупації Криму розглядала Є.О. Горюнова.

За результатами здійсненого аналізу, можна констатувати, що до 2022 року, науковцями розглядалася державна політика з деокупації та реінтеграції окремо Автономної Республіки Крим та окремо – Донецької та Луганської областей.

У контексті даної проблематики, зазначимо, що наукове опрацювання питань формування та впровадження державної політики деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій та їх мешканців здійснювали: Е.М. Лібанова (державна політика із відновлення соціально-економічного потенціалу Донбасу); О.В. Балуєва та О.С. Келембет (державна політика відновлення деокупованих та постраждалих від конфлікту територій); Л.В. Беззубко та Б.І. Беззубко (стратегія відновлення Донбасу як складник державної політики України); А.М. Колосов (структурно-економічні аспекти стратегії реінтеграції Донбасу); Г.В. Тельнова та Т.О. Гуржий (організаційно-економічний механізм реалізації державної політики економічного відновлення постконфліктних територій України); О.Ю. Снігова (державна політика структурної трансформації економіки старопромислових регіонів України в період повоєнного відновлення); І.О. Кресіна (державна політика деокупації).

У Додатку 1 до Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженій постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695 (в редакції поста-

нови Кабінету Міністрів України від 13 серпня 2024 р. № 940), визначено оперативні цілі та основні завдання, що забезпечують досягнення стратегічних цілей. Так, зокрема, для реалізації оперативної цілі «Забезпечення інтегрованого розвитку територій з урахуванням інтересів майбутніх поколінь» визначено перелік завдань за напрямом «Реінтеграція деокупованих територій», а саме: «формування кадрового резерву працівників для організації управління та надання базових послуг на деокупованих територіях; відновлення системи публічної влади на деокупованих територіях та забезпечення її стійкості; відновлення базових муніципальних та адміністративних послуг на деокупованих територіях; здійснення першочергових заходів щодо економічної та соціальної адаптації та реабілітації громадян на деокупованих територіях; створення умов для інтеграції деокупованих територій в єдиний український інформаційний простір, блокування інформаційного впливу російської федерації; запровадження системи ментальної реінтеграції та психологічної підтримки жителів деокупованих територій» [6].

Окремою сферою наукових досліджень є опрацювання питань реінтеграції учасників бойових дій, внутрішньо переміщених осіб (Ю.Ю. Бойко-Бузиль, О.М. Ніфатова, В.Г. Щербак, Л.М. Ганущак-Єфіменко, І.М. Гончаренко, А.В. Дяченко).

В умовах певної правової невизначеності термінології у сфері деокупації тимчасово окупованих територій України, питання реінтеграції українського населення з тимчасово окупованих територій, як тієї частини, що має статус внутрішньо переміщених осіб, так і біженців, набуває особливої значущості.

За даними міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності України станом на 20 лютого 2026 року в Україні було зареєстровано 4 609 109 внутрішньо переміщених осіб (з них жінки складають 59,7%) [1].

Як повідомив Центр економічної стратегії, «станом на січень 2026 року за кордоном залишається 5,6 млн українських біженців. 4 млн з них покинули Україну через західні кордони. Від початку повномасштабної війни і до кінця 2025 року кордон на виїзд з України перетнули 60,4 млн разів, а на в'їзд – 56,3 разів; різниця між цими числами показує кількість людей, які виїхали і не повернулися назад. Це не враховує тих українців, які вимушені були виїжджати до європейських країн через росію чи Білорусь. До країн Європи через

територію рф чи Білорусі виїхало близько 277 тис. українців (0,3 млн). Ще 1,3 млн українців, за даними ООН, стали біженцями в росії чи Білорусі» [22].

Поняття внутрішньо переміщеної особи було закріплено Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 р. № 1706-VII. Так, «внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру» [11]. Законом були визначені «три дати виникнення обставин, зазначених у ст.1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»: 7 квітня 2014 року – Донецька та Луганська області 20 лютого 2014 року – АР Крим та м. Севастополь 24 лютого 2022 року – Волинська, Дніпропетровська, Житомирська, Запорізька, Київська, Миколаївська, Одеська, Сумська, Харківська, Херсонська, Чернігівська області та м. Київ» [11].

Станом на 2026 рік залишаються актуальними, визначені Стратегією державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року чотири стратегічні цілі, а саме: «Стратегічна ціль 1. Посилення спроможності держави у реагуванні на виклики внутрішнього переміщення та забезпечення умов для реалізації державної політики у сфері внутрішнього переміщення. Стратегічна ціль 2. Створення умов для безпечного переміщення осіб з населених пунктів, які розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій, та задоволення їх гуманітарних потреб. Стратегічна ціль 3. Сприяння адаптації внутрішньо переміщених осіб на новому місці проживання безпосередньо після внутрішнього переміщення. Стратегічна ціль 4. Сприяння інтеграції внутрішньо переміщених осіб шляхом створення умов для розвитку потенціалу, посилення спроможності приймаючих територіальних громад. Стратегічна ціль 5. Підтримка безпечного повернення до покинутого місця проживання» [19].

З поміж цих п'яти стратегічних цілей, найбільш складною вбачається реалізація останньої – підтримка безпечного повернення до

покинутого місця проживання що стосується не тільки внутрішньо переміщених осіб, але й біженців з України.

Висновки. Здійснене дослідження дозволило сформулювати наступні висновки і рекомендації стосовно здійснення державної політики з деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій та їх мешканців.

1. Державна політика з деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій та їх мешканців є комплексом проактивних військових, правових, політичних, соціально-економічних та організаційних заходів, спрямованих на відновлення територіальної цілісності та державного суверенітету на тимчасово окупованих територіях України. Економічне відновлення та модернізація постраждалих регіонів на засадах національної стійкості і розвитку спроможностей може бути досягнуто тільки поєднанні із розвитком усіх регіонів України.

2. Принципами державної політики з деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій та їх мешканців мають бути: доступність (можливість реалізації основних засад державної політики на всіх рівнях, зокрема, загальнодержавному, регіональному, місцевому); безпечність (комплексне забезпечення особистої безпеки громадян, громад на деокупованих територіях); ефективність (дотримання паритету у досягненні інтересів всіх учасників процесу); привабливість для інвесторів; регіоналізація (тобто акцентування уваги на особливостях територіальної організації розміщення продуктивних сил та можливостях його реформатування); відповідність євроінтеграційним засадам подальшого розвитку України; ґендерна рівність, недискримінація та інклюзивність; якість та функціональність інституційного середовища, адже саме воно має можливість організувати достатньо високий рівень економічної динаміки та конкурентоспроможності; інноваційність; адаптивність державної політики, що дасть можливість швидко реагувати та ефективно запобігати негативним наслідкам змін навколишнього середовища; технічна та технологічна безпечність (модернізація виробничого потенціалу з урахуванням сучасних вимог до охорони праці та техногенної безпеки); екологобезпечність (відновлення об'єктів інфраструктури за умов впровадження сучасних екологобезпечних технологій); енергоефективність (застосування новітніх енергозберігаючих технологій на модернізованих об'єктах

інфраструктури та підприємствах); прозорість процесів та дотримання балансу інтересів (особа-підприємець-держава-інвестор-міжнародні партнери); відповідальність всіх зацікавлених сторін за організацію, проведення та якість реалізованих заходів державної політики; системність, тобто здійснення заходів із впровадження державної політики відповідно до чіткого переліку встановлених і затверджених процедур і методик; періодичність, що пов'язано із необхідністю здійснення аналізу динаміки результатів впровадження державної політики.

3. Окремо наголошуємо на необхідності інтеграції до державної політики з деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій та їх мешканців ґендерного підходу. Відповідно до визначення, наданого Економічною та соціальною радою ООН у 1997 році, інтеграція ґендерного підходу є «процесом оцінювання того, які наслідки матиме для жінок і чоловіків здійснення будь-якого запланованого заходу, зокрема застосування законодавства, стратегічної політики та програм в усіх сферах і на всіх рівнях. Цілеспрямоване впровадження ґендерного підходу означає обов'язкове врахування інтересів та досвіду як жінок, так і чоловіків під час розроблення, реалізації, моніторингу й оцінювання стратегічних заходів і програм у політичній, економічній та соціальній сферах, щоб забезпечити одержання чоловіками та жінками однакової вигоди від реалізації цих заходів і програм та ліквідувати будь-яку нерівність» [28, с. 24]. Іншими словами, усі складові державної політики з деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій та їх мешканців, зокрема, стратегії, програми та заходи в усіх сферах, обов'язково мають включати ґендерний підхід.

4. Функціями державної політики з деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій та їх мешканців, на нашу думку, мають бути: модернізація інфраструктури, промислових об'єктів; залучення інвестицій; розробка стратегічних напрямів подальшого розвитку; узгодження економічних інтересів всіх учасників процесу відновлення; створення системи стимулів для збільшення ефективності роботи; порівняльне прогнозування сценаріїв економічної діяльності в умовах певної невизначеності; визначення ризиків для здійснення фінансово-економічної та господарської діяльності, а також окреслення напрямів для попередження кри-

тичних ситуацій або мінімізації їх негативних наслідків.

5. Економічно ефективне функціонування державної політики з деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій та їх мешканців можливе за умови врахування сукупності факторів, які, власне, і впливають на швидку та дієву реінтеграцію.

6. Фактори функціонування державної політики з деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій та їх мешканців, на нашу думку, поділяються на такі групи:

владно-політичні, інституціональні, фінансово-економічні, соціальні, технічні тощо.

7. Окремим аспектом впровадження державної політики з деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій та їх мешканців має стати врахування фактору часу. Адже, по-перше, втрати від збройної агресії російської федерації проти України зростають щодня, по-друге, усі заходи із реалізації основних положень державної політики у визначеній сфері необхідно, за можливості, проводити у максимально стислі терміни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аналітика Державного підприємства «Інформаційно-обчислювальний центр Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності України». Внутрішньо переміщені особи. URL: <https://www.ioc.gov.ua/analytics> (дата звернення: 16.04.2026)
2. Бакуменко В.Д., Надолішній П.І. Теоретичні та організаційні засади державного управління : навч. посібник. Київ: Міленіум, 2003. 256 с.
3. Бєлявська С.Ю. Організаційно-правові засади впровадження інновацій у судове управління в умовах інформаційного суспільства в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук спец.: 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Київ. 2016. 21 с.
4. Валєвський О.Л. Державна політика в Україні: методологія аналізу, стратегія, механізми впровадження : монографія. Київ: НІСД, 2001. 242 с.
5. Гендерно орієнтоване врядування: практичний посібник. / Іваніна Т., Кисельова О., Колодій М. та інші. Київ: Видавничо-поліграфічна компанія «Юстон», 2021. 116 с.
6. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 р. № 695 (у ред. постанови Кабінету Міністрів України від 13.08.2024 р. № 940). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF/conv#Text> (дата звернення: 07.04.2026)
7. Економічний енциклопедичний словник: У 2 т. Т. 2. О-Я. / За ред. С.В. Мочерного. Львів: Світ, 2006. 568 с.
8. Енциклопедичний словник з державного управління / Уклад.: Ю.П. Сурмін та ін.; за ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трощинського, Ю.П. Сурміна. Київ: НАДУ, 2010. 820 с.
9. Лєслі А. Пал Аналіз державної політики. Пер. з англ. Івана Дзюби. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 1999. 419 с. URL: <http://kyiv-heritage.com/sites/default/filesПАЛ-Аналіз держ політики 1999 424с.pdf>
10. Палагнюк Ю.В. «Державна політика» та «публічна політика»: теоретичний аспект. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Сер. : Державне управління.* 2012. Т. 181, Вип. 169. С. 63-67. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdu_2012_181_169_14
11. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України : від 20.10.2014 р. № 1706-VI (у ред. від 04.04.2025 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> (дата звернення: 07.04.2026)
12. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України : від 15.04.2014 р. № 1207-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text> (дата звернення: 07.04.2026)
13. Проект Закону України «Про засади реінтеграції тимчасово непідконтрольних територій України». URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72663 (дата звернення: 09.04.2026)
14. Проект Закону України «Про засади державної політики перехідного періоду». URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72625 (дата звернення: 09.04.2026)
15. Романов В.Є., Рудік О.М., Брус Т.М. Вступ до аналізу державної політики: навчальний посібник. Київ: Видавництво НАДУ, 2003. 171 с.
16. Словник з міграційного права / уклад.: д.ю.н., проф. Наливайко Л.Р., Полешко Е.П. Дніпро : ДДУВС, 2020. 192 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/5094/1/%D0%A1%D0%9B%D0%9E%D0%92%D0%9D%D0%98%D0%9A%20%D0%9C%D0%9F.pdf>
17. Стратегія інформаційної реінтеграції Донецької та Луганської областей, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 26.07. 2018 р. № 539-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-informacijnoi-reintegraciyi-doneckoyi-ta-luganskoyi-oblastej> (дата звернення: 09.04.2026).

18. Стратегія деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, затверджена Указом Президента України від 24.03.2021 р. № 117/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/117/2021#Text> (дата звернення: 09.04.2026).
19. Стратегія державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 07.04.2023 р. № 312-р (у ред. від 25.09.2025 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/312-2023-%D1%80#Text> (дата звернення: 07.04.2026)
20. Тертичка В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2002. 751 с.
21. Цейтліна А. О. Вироблення державної комунікативної політики реінтеграції тимчасово окупованих територій України. *Вісник НАДУ. Серія «Державне управління»*. 2021. № 1 (100). С. 53-59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnaddy_2021_1_9
22. Українські біженці після чотирьох років за кордоном. П'ята хвиля дослідження. Центр економічної стратегії. URL: <https://ces.org.ua/ukrainian-refugees-fifth-wave/> (дата звернення: 09.04.2026)
23. Явір В.А. Реінтеграція тимчасово окупованих територій як завдання етнонаціональної політики України. *Правова держава*. Випуск 28. С. 437-444. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PrDe_2017_28_53
24. Anderson James E. *Public Policy Making: An Introduction*, 5 th ed., Boston: Houghton Mifflin Company, 2003. 322 p.
25. Friedrich C. J. *Man and His Government. An Empirical Theory of Politics*. New York. McGraw-Hill, 1963. 737 p. URL: https://books.google.com.ua/books?redir_esc=y&hl=uk&id=kPyBAAAAMAAJ&focus=searchwithinvolume&q=goal (дата звернення: 08.04.2026)
26. REINTEGRATION HANDBOOK. Practical guidance on the design, implementation and monitoring of reintegration assistance. URL: https://publications.iom.int/system/files/pdf/iom_reintegration_handbook.pdf (дата звернення: 08.04.2026)
27. Reintegration in the Transition from War to Peace. URL: <https://www.refworld.org/pdfid/3ae6b31f8.pdf>. (дата звернення: 02.04.2026)
28. Report of the Economic and Social Council for the year 1997. United Nations. New York, 1999. 136 p. URL: https://digitallibrary.un.org/record/271316/files/A_52_3_Rev-1-EN.pdf (дата звернення: 08.04.2026)
29. The Operational Guide to the Integrated Disarmament, Demobilization and Reintegration Standards. URL: <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/operational-guide-rev-2010-web.pdf> (дата звернення: 08.04.2026)
30. Yves Mény, Jean-Claude Thoenig. *Politiques publiques*. Presses Universitaires de France. 391 p. URL: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k48068752/f5.item>

REFERENCES:

1. Analitika Derzhavnoho pidpnyemstva «Informatsiyno-obchyslyval'nyy tsestr Ministerstva sotsial'noyi polityky, sim'yi ta yednosti Ukrayiny». Vnutrishn'o peremishcheni osoby [Analytics of the State Enterprise «Information and Computing Center of the Ministry of Social Policy, Family and Unity of Ukraine». Internally displaced persons]. Available at: <https://www.ioc.gov.ua/analytics> (accessed April 16, 2026).
2. Bakumenko V.D., Nadolishniy P.I. (2003). *Teoretychni ta orhanizatsiyni zasady derzhavnoho upravlinnya : navch. posibnyk [Theoretical and organizational principles of state administration : education manual]*. Kyiv: Mile-nium, 2003. 256 p. (in Ukrainian)
3. Byelyavs'ka S.YU. (2016). *Orhanizatsiyno-pravovi zasady vprovadzhennya innovatsiy u sudove upravlinnya v umovakh informatsiynoho suspil'stva v Ukrayini: avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. yuryd. nauk spets [Organizational and legal principles of introducing innovations into judicial administration in the conditions of the information society]: avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. yuryd. nauk spets.: 12.00.07 «Administrativne pravo i protses; finansove pravo; informatsiyne pravo»*. Kyiv. 21 p. (in Ukrainian)
4. Valevs'kyu O.L. (2001). *Derzhavna polityka v Ukrayini: metodolohiya analizu, stratehiya, mekhanizmy vprovadzhennya : monohrafiya [State Policy in Ukraine: Analysis Methodology, Strategy, Implementation Mechanisms: Monograph]*. Kyiv: NISD. 242 p. (in Ukrainian)
5. *Genderno oriyentovane vryaduvannya: prakt. posibn [Gender-responsive governance: practical manual] (2021) / Ivanina T., Kysel'ova O., Kolodiy M. ta inshi*. Kyiv: Vydavnycho-polihrafichna kompaniya «Yuston». 116 p. (in Ukrainian)
6. *Derzhavna stratehiya rehional'noho rozvytku na 2021-2027 roky, zatverdzhena postanovoyu Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 05.08.2020 r. № 695 (u red. postanovy Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 13.08.2024 r. № 940) [State Strategy for Regional Development for 2021-2027, approved by Resolution of the Cabinet of Ministers of*

Ukraine dated August 5, 2020 No. 695 (as amended by Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated August 13, 2024 No. 940). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF/conv#Text> (accessed April 07, 2026)

7. Ekonomichnyy entsyklopedychnyy slovnyk: U 2 t. T. 2. O-YA. [Economic Encyclopedic Dictionary: In 2 vols. T. 2. O-Ya]. (2006) / Za red. S.V. Mochernoho. L'viv: Svit. 568 p. (in Ukrainian)

8. Entsyklopedychnyy slovnyk z derzhavnoho upravlinnya [Encyclopedic Dictionary of Public Administration] (2010) / Uklad.: YU.P. Surmin ta in.; za red. YU.V. Kovbasyuka, V.P. Troshchyns'koho, YU.P. Surmina. Kyiv: NADU. 820 p. (in Ukrainian)

9. Lesli A. (1999). Pal Analiz derzhavnoi polityky [Public Policy Analysis]. Per. z anhl. Ivana Dziuby. Kyiv: Vydavnytstvo Solomii Pavlychko «Osnovy». 419 p. Available at: <http://kyiv-heritage.com/sites/default/filesПАЛ Аналіз держ політики 1999 424с.pdf>

10. Palahnyuk YU.V. (2012) «Derzhavna polityka» ta «publichna polityka»: teoretychnyy aspekt [«State policy» and «public policy»: theoretical aspect]. *Naukovi pratsi Chornomors'koho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu «Kyievo-Mohylyans'ka akademiya»*. Ser. : *Derzhavne upravlinnya*. T. 181, Vyp. 169. P. 63-67. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdu_2012_181_169_14

11. Pro zabezpechennya prav i svobod vnutrishn'o peremishchenykh osib : Zakon Ukrayiny : vid 20.10.2014 r. № 1706-VI (u red. vid 04.04.2025 r.) [On ensuring the rights and freedoms of internally displaced persons: Law of Ukraine: dated 10/20/2014 No. 1706-VI (as amended on 04/04/2025)]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> (accessed April 07, 2026)

12. Pro zabezpechennya prav i svobod hromadyan ta pravovyy rezhym na tymchasovo okupovaniy terytoriyi Ukrayiny : Zakon Ukrayiny : vid 15.04.2014 r. №1207-VII [On ensuring the rights and freedoms of citizens and the legal regime in the temporarily occupied territory of Ukraine: Law of Ukraine: dated 04/15/2014 No. 1207-VII]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text> (accessed April 07, 2026)

13. Proyeckt Zakonu Ukrayiny «Pro zasady reintehratsiyi tymchasovo nepidkontrol'nykh terytoriy Ukrayiny» [Draft Law of Ukraine «On the Principles of Reintegration of Temporarily Uncontrolled Territories of Ukraine»]. Available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72663 (accessed April 09, 2026)

14. Proyeckt Zakonu Ukrayiny «Pro zasady derzhavnoyi polityky perekhidnoho periodu» [Draft Law of Ukraine «On the Principles of State Policy of the Transition Period»]. Available at: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72625 (accessed April 09, 2026)

15. Romanov V.YE., Rudik O.M., Brus T.M. (2003). Vstup do analizu derzhavnoyi polityky: navchal'nyy posibnyk [Introduction to the analysis of public policy: education manual]. Kyiv: Vydavnytstvo NADU. 171 p. (in Ukrainian)

16. Slovnyk z mihratsiynoho prava [Dictionary of migration law] (2020)/ uklad.: d.yu.n., prof. Nalyvayko L.R., Polyeshko E.P. Dnipro: DDUVS. 192 p. Available at: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/5094/1/%D0%A1%D0%9B%D0%9E%D0%92%D0%9D%D0%98%D0%9A%20%D0%9C%D0%9F.pdf>

17. Stratehiya informatsiyanoi reintehratsiyi Donets'koyi ta Luhans'koyi oblastey, skhvalena rozporядzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 26.07. 2018 r. № 539-r. [Strategy for information reintegration of Donetsk and Luhansk regions, approved by the order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated July 26, 2018 No. 539-r.]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-informacijnoyi-reintegraciyi-doneckoyi-ta-luhanskoyi-oblastej> (accessed April 09, 2026)

18. Stratehiya deokupatsiyi ta reintehratsiyi tymchasovo okupovanoi terytoriyi Avtonomnoi Respubliki Krym ta mista Sevastopolya, zatverdzhena Ukazom Prezydenta Ukrayiny vid 24.03.2021 r. № 117/2021 [Strategy for the de-occupation and reintegration of the temporarily occupied territory of the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol, approved by Decree of the President of Ukraine dated March 24, 2021 No. 117/2021]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/117/2021#Text> (accessed April 09, 2026).

19. Stratehiya derzhavnoyi polityky shchodo vnutrishn'oho peremishchennya na period do 2025 roku, skhvalena rozporядzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 07.04.2023 r. № 312-r (u red. vid 25.09.2025 r.) [State Policy Strategy on Internal Displacement for the Period Until 2025, approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 07.04.2023 No. 312-r (as amended on 25.09.2025)]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/312-2023-%D1%80#Text> (accessed April 07, 2026).

20. Tertychka V. (2002). Derzhavna polityka: analiz ta zdiysnennya v Ukrayini [State Policy: Analysis and Implementation in Ukraine]. Kyiv: Vydavnytstvo Solomiyi Pavlychko «Osnovy». 751 p. (in Ukrainian)

21. Tseytlina A.O. (2021). Vyroblyennya derzhavnoyi komunikativnoyi polityky reintehratsiyi tymchasovo okupovanykh terytoriy Ukrayiny [Development of a state communication policy for the reintegration of temporarily occupied territories of Ukraine]. *Visnyk NADU. Seriya «Derzhavne upravlinnya»*. № 1 (100). P. 53-59. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnaddy_2021_1_9

22. Ukrayins'ki bizhentsi pislya chotyr'okh rokiv za kordonom. P"yata khvylya doslidzhennya. Tsentr ekonomichnoyi stratehiyi [Ukrainian refugees after four years abroad. Fifth wave of research. Center for Economic Strategy]. Available at: <https://ces.org.ua/ukrainian-refugees-fifth-wave/> (accessed April 09, 2026)
23. Yavir V.A. Reintehratsiya tymchasovo okupovanykh terytoriy yak zavdannya etnonatsional'noyi polityky Ukrayiny. *Pravova derzhava*. Vypusk 28.P. 437-444. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PrDe_2017_28_53
24. Anderson James E. Public Policy Making: An Introduction, 5 th ed., Boston: Houghton Mifflin Company, 2003. 322 p.
25. Friedrich C. J. Man and His Government. An Empirical Theory of Politics. New York. McGraw-Hill, 1963. 737 p. URL: https://books.google.com.ua/books?redir_esc=y&hl=uk&id=kPyBAAAAMAAJ&focus=searchwithinvolume&q=goal (accessed April 08, 2026)
26. REINTEGRATION HANDBOOK. Practical guidance on the design, implementation and monitoring of reintegration assistance. Available at: https://publications.iom.int/system/files/pdf/iom_reintegration_handbook.pdf (accessed April 09, 2026)
27. Reintegration in the Transition from War to Peace. Available at: <https://www.refworld.org/pdfid/3ae6b31f8.pdf> 2 (accessed April 02, 2026).
28. Report of the Economic and Social Council for the year 1997. United Nations. New York, 1999. 136 p. Available at: https://digitallibrary.un.org/record/271316/files/A_52_3_Rev-1-EN.pdf (accessed April 08, 2026)
29. The Operational Guide to the Integrated Disarmament, Demobilization and Reintegration Standards. Available at: <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/operational-guide-rev-2010-web.pdf> (accessed April 08, 2026)
30. Yves Mény, Jean-Claude Thoénig. Politiques publiques. Presses Universitaires de France. 391 p. Available at: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k48068752/f5.item>

Дата надходження статті: 17.04.2026

Дата прийняття статті: 06.05.2026

Дата публікації статті: 12.05.2026